

SỞ GIÁO DỤC VÀ ĐÀO TẠO HÀ NỘI

Mã SKKN

SÁNG KIẾN KINH NGHIỆM

“GIÚP HỌC SINH LỚP 1 THAO TÁC TRÊN MẪU VẬT
TỰ LÀM ĐỂ NÂNG CAO CHẤT LƯỢNG MÔN TOÁN”

Lĩnh vực/Môn : Toán

Cấp học : Tiểu học

NĂM HỌC 2016-2017

MỤC LỤC

I. Đặt vấn đề

1. Lí do chọn đề tài 2
2. Cơ sở lí luận 2

II. Giải quyết vấn đề

1. Tổ chức thực hiện..... 4
2. Hướng dẫn HS tự làm những bộ mẫu vật 4
3. Tổ chức hướng dẫn học sinh thao tác trên những vật mẫu trong tiết học Toán lớp 1 6
4. Kết quả 10

III. Kết luận và kiến nghị 11

Tài liệu tham khảo 12

I. ĐẶT VẤN ĐỀ:

1. Lí do chọn đề tài:

Trong quá trình đổi mới sự nghiệp Giáo Dục, với yêu cầu đổi mới nội dung, chương trình SGK, đổi mới phương pháp dạy Tiểu học nói chung và lớp 1 nói riêng, được tiến hành theo định hướng coi học sinh là nhân vật trung tâm mà giáo viên là nhân tố quyết định chất lượng lớp học, là người tổ chức, hướng dẫn HS hoạt động, giúp các em tự khám phá, tự tìm tòi và tự chiếm lĩnh kiến thức. Trong quá trình chiếm lĩnh kiến thức đòi hỏi học sinh phải tự linh động hơn, sáng tạo hơn. Nhất là môn Toán đòi hỏi học sinh phải tư duy, quá trình tư duy phải luôn đi từ cụ thể đến trừu tượng và như thế việc sử dụng đồ dùng học tập là vô cùng quan trọng đối với HS lớp 1. Vì lẽ đó mà trong quá trình giảng dạy tôi thường dẫn đo, suy nghĩ: “Làm thế nào để giúp các em có những bộ mẫu vật và thực hành thành thạo trên những mẫu vật tự làm để học giỏi Toán”, làm cơ sở vững chắc cho việc học tập ở các lớp kế tiếp. Qua nhiều lần suy nghĩ, tôi đã tìm thấy những bộ mẫu vật giúp các em học Toán nằm ngay trong chương trình môn Nghệ thuật mà cụ thể là phân môn Thủ công và Mỹ thuật. Qua nghiên cứu thực nghiệm tại lớp, tại trường, tôi thấy việc hướng dẫn HS tự làm bộ mẫu vật và thực hành thao tác trên bộ mẫu vật của mình giúp các em học Toán rất tốt, chất lượng học Toán ở trường Tiểu học có nhiều biến chuyển rất khả quan.

2. Cơ sở lí luận:

Như chúng ta đã biết ở môn Toán là môn học cung cấp cho HS những kiến thức cơ bản về Toán học. Giúp HS hình thành kĩ năng, kĩ xảo, tiếp nhận tri thức tích cực, sáng tạo và đó cũng là nền tảng cho HS Tiểu học học tốt các môn học khác, là cơ sở ban đầu để trẻ tiếp tục học tốt hơn ở các lớp trên và hình thành cho các em kĩ năng về tính toán. Đặc biệt là đối với sự thay đổi về phương pháp dạy học, thay đổi nội dung, chương trình SGK lớp 1 hiện nay, nhằm giúp HS tự tìm

Giúp học sinh lớp 1 thao tác trên mẫu vật tự làm để nâng cao chất lượng môn Toán

tôi, chiếm lĩnh kiến thức, tạo đà nhảy vọt, đào tạo một thế hệ tương lai cho đất nước, góp phần đưa đất nước vững vàng tiến vào thời đại công nghệ thông tin.

Văn bản nói về mục tiêu Giáo dục Tiểu học cũng đã xác định: "**Tiểu học là cấp học nền tảng, là cơ sở ban đầu cho việc hình thành và phát triển toàn diện nhân cách của con người, đặt nền tảng vững chắc cho Giáo dục phổ thông và toàn hệ thống giáo dục Quốc dân**".

Tạp chí giáo dục số 171 trang 9 có đoạn viết: "**Việc hình thành kiến thức và kỹ năng Toán học lớp 1 chủ yếu bằng con đường hoạt động học tập, trong đó việc sử dụng đồ dùng học tập là điều kiện không thể thiếu được**".

Bởi học sinh lớp 1 luôn đi từ trực quan sinh động đến tư duy trừu tượng. Vì lẽ đó mà GV thường dùng đồ dùng giảng dạy để minh họa cho bài giảng khi dạy Toán. Điều đó thật cần thiết đối với HS lớp 1 nhưng chưa đủ để đạt hiệu quả dạy học nếu HS chỉ nghe - nhìn và trả lời câu hỏi của GV. Với yêu cầu đổi mới hiện nay, GV phải tổ chức cho HS tham gia các hoạt động học tập tích cực, chủ động ở tất cả các khâu của 1 tiết học giúp các em tự phát hiện, tự nêu vấn đề và tự giải quyết các vấn đề trong bài học để chiếm lĩnh tri thức. "Sách giáo khoa" và "Vở bài tập Toán 1" hiện nay kênh hình rất đa dạng, phong phú đã khơi dậy tính tưởng tượng cao nhằm giúp HS phát hiện tình huống Toán học, tiếp nhận và giải quyết vấn đề nhanh, chính xác.

Thông thường trong giờ Toán lớp 1, các em chỉ được nhìn những mẫu vật trên bảng thông qua thao tác của GV hoặc các em chỉ làm việc với những que tính, bộ thực hành toán. Cứ như thế lặp đi lặp lại nhiều lần ở các tiết học, các em sẽ nhàm chán.

Vậy làm thế nào để giúp các em phát triển tư duy, khả năng sáng tạo của mình để rồi tự các em làm ra được những mẫu vật và sử dụng tốt những mẫu vật đã làm nhằm nâng cao hơn nữa kỹ năng học toán của các em.

II. GIẢI QUYẾT VẤN ĐỀ

1. Tổ chức thực hiện:

Từ những lí do nêu trên, trong quá trình giảng dạy tôi thường trăn trở, suy nghĩ và đã tìm ra một giải pháp: **“Giúp HS lớp 1 thao tác trên mẫu vật tự làm để nâng cao chất lượng môn Toán”**.

- Nhưng làm thế nào để có “Những bộ mẫu vật” vừa đơn giản, dễ tìm nhưng cũng vừa “phong phú, lung linh, huyền ảo như thế giới tuổi thơ”. Thế giới của các em, thế giới “ HỌC MÀ CHƠI - CHƠI MÀ HỌC ”. Để những con số 1, 2, 3, 4, ... , những phép tính cộng, trừ, những kí hiệu $<$, $=$, $>$,... đến với các em một cách nhẹ nhàng, hấp dẫn, lôi cuốn như một trò chơi, trò chơi trí tuệ do chính các em dàn dựng.

- Làm thế nào để giúp các em thao tác trên những mẫu vật nhằm phát hiện tình huống tích cực Toán học?

Tôi đã thực hiện hai biện pháp trong quá trình giảng dạy để trả lời cho những vấn đề đã nêu trên như sau:

* Hướng dẫn HS tự làm những bộ mẫu vật.

* Tổ chức, hướng dẫn các em thao tác trên những bộ mẫu vật.

2. **Hướng dẫn HS tự làm những bộ mẫu vật:**

- Sau nhiều lần suy nghĩ tôi đã tìm ra **“Những bộ mẫu vật sinh động”**. Đây là sản phẩm đầu tay của môn Nghệ thuật, cụ thể là môn Thủ công và Mỹ thuật. Những mẫu vật do chính bàn tay các em làm ra. Những hình chữ nhật, hình vuông, hình tròn, hình tam giác. Những con vật như: Gà, cá, những ngôi nhà, những quả cam, ... sản phẩm môn Thủ công. Những bông hoa, loại quả tô

Giúp học sinh lớp 1 thao tác trên mẫu vật tự làm để nâng cao chất lượng môn Toán

màu ... sản phẩm của môn Mỹ thuật, cùng đứng với các dấu: +, -, <, =, >, những số 1, 2, 3, 4,... sẽ làm nên kiến thức, những cơ sở ban đầu rất căn bản của môn Toán lớp 1. Và tôi nhận thấy rằng chương trình môn Thủ công và Mỹ thuật lớp 1 rất thuận lợi để thực hiện những “bộ mẫu vật” đơn giản.

- Nhưng thực tế ở mỗi tiết Thủ công hoặc Mỹ thuật, tại lớp HS chỉ hoàn thành được 1 sản phẩm. Vậy với 9 sản phẩm còn lại thì các em làm ở đâu? Và làm vào lúc nào? Để có mỗi loại một bộ (10 mẫu vật) như yêu cầu, trước hết HS cần phải có đầy đủ vật liệu, vật liệu chủ yếu nhất là giấy màu và giấy bìa cứng. Giấy màu thì đã có quỹ của lớp song để HS có được giấy bìa cứng, tôi đã hướng dẫn các em tìm kiếm các bao hoặc hộp của những gói bánh, gói thuốc... Sau đó tranh thủ sự thuận lợi của việc được học 2 buổi/ ngày (bởi vì trong chương trình B có rất nhiều tiết để củng cố, luyện tập, thực hành và bồi dưỡng năng khiếu cho các em). Vì thế các em sẽ không mất thời gian cho việc học và làm bài ở nhà nên có thể tự làm đồ dùng học tập cho mình.

-Tất nhiên trong quá trình hướng dẫn các em làm mẫu vật giáo viên phải tận tâm giúp đỡ, thường xuyên biểu dương để khích lệ và tạo niềm vui cho các em.

-Những bộ mẫu vật được các em làm ra một cách thích thú. Các em xé, dán, gấp, tô màu với cả niềm say mê. Thế là mỗi em có sẵn trong cặp bộ mẫu vật gọn nhẹ, phong phú, chứa chất bên trong bao điều lý thú. Những phép tính, những con số, những bài tập: So sánh số, điền số, nói phép tính với những số thích hợp, tự lập đề Toán qua các mẫu vật, giải Toán có lời văn...Thông qua thao tác trên mẫu vật mà hình thành một cách tự nhiên, các em sẽ tích cực khám phá, tìm tòi, tự chiếm lĩnh kiến thức. Giờ học Toán trở nên nhẹ nhàng, hấp dẫn, sự lo lắng về môn Toán sẽ mất đi mà thay vào đó là một tinh thần phấn chấn, hiểu

Giúp học sinh lớp 1 thao tác trên mẫu vật tự làm để nâng cao chất lượng môn Toán

nhanh, nhớ lâu, dễ dàng vận dụng lập đề Toán, giải Toán và khi thực hiện những “lệnh” của GV.

-Tuy nhiên với những bộ mẫu vật như thế, GV chỉ hướng dẫn HS hình thành được khái niệm số, giới thiệu phép tính cộng, trừ và giải Toán cộng, trừ trong phạm vi 10. Còn cao hơn nữa thì tôi lại quay về với bộ que tính. Vì như thế sẽ thuận lợi cho các em hơn.

-Có được những bộ mẫu vật, những bộ que tính như thế, còn việc biến chúng thành những hình ảnh sinh động, thực tế trong cuộc sống, Vậy làm thế nào cho các mẫu vật, các bộ que tính được hoạt động dưới những đôi bàn tay nhỏ bé của các em. Tôi xin phép được trình bày như sau:

2. Tổ chức - hướng dẫn HS thao tác trên những mẫu vật trong tiết học Toán lớp 1 :

*Như đã nói ở trên, thông thường xưa nay trong giờ học Toán chỉ dừng lại ở chỗ: GV đính các mẫu vật lên bảng, GV hỏi - HS trả lời hoặc HS chỉ thao tác trên bộ que tính, chưa thao tác trên các mẫu vật do tự tay các em làm ra.

*Theo cách hướng dẫn như tôi vừa nêu ở trên, mỗi HS đã có những bộ mẫu vật.Tuỳ theo yêu cầu của từng tiết học tôi đã tổ chức, hướng dẫn các em thao tác trên những bộ mẫu vật. Sau đây là một số việc làm cụ thể khi dạy Toán lớp 1:

2.1) Hướng dẫn HS sử dụng mẫu vật khi hình thành khái niệm số:

Như chúng ta biết: Việc hình thành khái niệm số đối với HS lớp 1 là một việc vô cùng khó, vì đó là một khái niệm trừu tượng đối với các em. HS bước vào lớp 1 có thể đếm đến 10 và thậm chí hơn thế nữa, song điều đó không phải là đã có khái niệm về số một cách chính xác trên quan điểm tập hợp. Hơn nữa việc thay đổi nội dung, chương trình SGK lần này yêu cầu về kiến thức, kỹ năng cao

Giúp học sinh lớp 1 thao tác trên mẫu vật tự làm để nâng cao chất lượng môn Toán

hơn, đòi hỏi HS phải sáng tạo hơn, linh hoạt hơn trong quá trình chiếm lĩnh kiến thức.

Chính vì yêu cầu như vậy nên trong quá trình tổ chức tiết dạy, tôi đã hướng dẫn các em tự sử dụng những bộ mẫu vật để hình thành khái niệm số một cách chính xác, nhẹ nhàng nhưng rất thích thú, tích cực. Các em bày, soạn, sắp xếp mẫu vật trên bảng con (hoặc vở) một cách nhanh nhẹn, gọn gàng với nét mặt hớn hở, vui tươi như chuẩn bị cho một trò chơi.

* Ví dụ: Dạy bài số 5.

- Đồ dùng dạy học: GV và HS cần chuẩn bị mỗi người: 5 hình vuông, 5 hình tam giác, 5 quả cam ...

- Tiến trình tiết dạy:

1) Giới thiệu số 5:

- GV yêu cầu HS thực hiện:

Cụ thể: + GV: Các em hãy đặt lên bảng con (hoặc vở) 4 quả cam

+ HS tự đếm và đặt 4 quả cam lên bảng con (hoặc vở).

+ GV: Các em đặt lên bảng con (hoặc vở) 1 quả cam nữa.

+ HS đặt lên bảng con (hoặc vở) 1 quả cam nữa.

- GV hướng dẫn HS xem mẫu vật của mình và nêu vấn đề cần giải quyết:
“ 4 quả cam thêm 1 quả cam nữa là mấy quả cam?”.

- HS nhìn mẫu vật, tự giải quyết vấn đề: “4 quả cam thêm 1 quả cam là 5 quả cam ”.

* Tương tự như vậy với 4 hình vuông và 1 hình vuông

2) Bảng mẫu vật hướng dẫn HS:

a) Đếm xuôi

b) Đếm ngược

c) Phân tích cấu tạo số 5

2.2) Hướng dẫn HS bằng những mẫu vật giới thiệu phép tính:

- GV yêu cầu HS thực hiện theo yêu cầu của GV (tương tự như trên)

* Lưu ý: Nên cho HS sắp xếp mẫu vật trên bảng con hoặc trên quyển sách (hoặc vở):

+ Bước 1: HS nhìn mẫu vật nêu đề toán

+ Bước 2: HS nhìn mẫu vật nêu câu trả lời

+ Bước 3: Viết thành phép tính

2.3) Tổ chức sử dụng những bộ mẫu vật làm đề tài cho việc dạy toán hợp:

- Ở học kì I: Các em đọc chưa thành thạo. Giai đoạn này GV dạy HS nêu miệng vấn đề cần giải quyết, ghi phép tính thích hợp.

* Ví dụ:

+ GV nói: Các em đặt bên trái 5 quả cam, bên phải 4 quả cam. HS thực hiện theo yêu cầu của GV.

+ GV hướng dẫn HS nhìn mẫu vật lập đề toán: Có 5 quả cam, thêm 4 quả cam nữa. Hỏi có tất cả mấy quả cam ?

+ HS nhìn mẫu vật tự giải quyết vấn đề và ghi phép tính thích hợp (5 quả cam thêm 4 quả cam nữa là 9 quả cam: $5 + 4 = 9$).

* Ngược lại:

+ GV nêu đề toán.

+ HS tóm tắt đề toán bằng mẫu vật.

+ HS nhìn mẫu vật nhắc lại đề toán.

Giúp học sinh lớp 1 thao tác trên mẫu vật tự làm để nâng cao chất lượng môn Toán

+ HS nhìn mẫu vật giải quyết yêu cầu đề toán và ghi phép tính.

- **Ở học kì II** : Vào khoảng tuần 21, 22 giai đoạn này HS đã đọc thông thạo và bắt đầu làm quen với việc giải toán có lời văn theo các bước cao dần:

+ HS nhìn mẫu vật - hoàn thành đề toán (điền số).

+ HS nhìn mẫu vật tự xác định yêu cầu đề toán (nêu câu hỏi).

+ HS đọc đề - nhìn mẫu vật tự tóm tắt đề toán.

+ HS đọc đề - tóm tắt đề bằng mẫu vật và giải toán.

+ HS nhìn mẫu vật nêu đề toán và giải quyết vấn đề theo yêu cầu sau:

* Nêu lời giải.

* Ghi phép tính.

* Viết đáp số.

Tóm lại: Với cách làm như trên, tôi nhận thấy rằng: Dựa vào môn Thủ công, Mỹ thuật hướng dẫn các em xé, cắt, dán... để có những bộ mẫu vật học toán là một giải pháp hay, phù hợp với học sinh lớp 1 trường TH Nguyễn Trãi.

Ngoài những bộ que tính, các em có thêm: hình vuông, hình chữ nhật, hình tròn, quả cam, con cá, ...Các em tự làm ra những vật khác như: Những ngôi sao, hoa, lá bằng giấy bìa cứng. Tôi không ngờ rằng các em lại sáng tạo làm phong phú thêm những bộ mẫu vật như thế. Kiến thức và kĩ năng toán học ở lớp 1, theo cách này được hình thành bằng con đường hoạt động học tập rất tốt.

Tôi đã dẫn dắt, tổ chức các em tự tìm tòi, khám phá kiến thức một cách chủ động, sáng tạo. Các em học tập tích cực hơn, hứng thú hơn và đạt kết quả khả quan hơn.

4. Kết quả:

- Hướng dẫn HS lớp 1 tự làm những mẫu vật dựa vào chương trình môn Thủ công, Mỹ thuật là việc làm có hiệu quả trong việc nâng cao chất lượng dạy - học môn Toán đối với GV-HS lớp 1, đồng thời củng cố tốt kỹ năng thực hành môn Thủ công, Mỹ thuật. Kết quả chất lượng môn Thủ công, Mỹ thuật, Toán và các môn khác rất cao. Đặc biệt 4 kỹ năng " Nghe - Nhìn - Nói - Viết " chuyển biến rất lớn.

- Các em được tổ chức học tập một cách nhẹ nhàng, thoải mái, phát huy tốt trí lực của học sinh. HS chủ động, tích cực, sáng tạo trong học tập môn toán để tự chiếm lĩnh kiến thức.

- Phù hợp với các đặc điểm tâm sinh lí lứa tuổi HS lớp 1 “Học mà vui - Vui mà học”, khơi dậy trong các em niềm vui học tập, ngay những em rụt rè, ít nói dần dần các em cũng tích cực và học tập sôi nổi hẳn lên.

- Vận dụng giải pháp này, GV không phải truyền thụ kiến thức cho học sinh mà thể hiện vai trò tổ chức, hướng dẫn, giúp HS tìm tòi, khám phá để tự chiếm lĩnh tri thức rất tốt.

- Kinh nghiệm của tôi dễ dàng áp dụng, phần hình thành kiến thức mới tổ chức theo cách này sẽ tiết kiệm được nhiều thời gian lên lớp, GV có thêm thời gian hướng dẫn HS giải được nhiều bài tập, rèn luyện kỹ năng tính toán của các em.

III. KẾT LUẬN VÀ KIẾN NGHỊ

Qua thực tế kiểm nghiệm tại lớp, tại trường, tôi nhận thấy muốn thành công trong việc: **“Hướng dẫn HS lớp 1 tự làm những bộ mẫu vật và thực hành thao tác trên các mẫu vật để học tốt môn Toán”**, GV cần phải:

- Xây dựng tốt nề nếp học tập ở lớp cũng như ở nhà ngay từ đầu năm học. Đặc biệt đối với lớp 1, cần chú trọng việc xây dựng hoạt động nhóm (các nhóm tự quản lý hoạt động học tập và giúp đỡ lẫn nhau).

- Hướng dẫn HS biết tận dụng những vật liệu sẵn có và có ý thức tiết kiệm vật liệu trong quá trình làm mẫu vật.

- Sau vài bộ mẫu vật được hoàn thành, GV nên tổng kết tuyên dương khen thưởng, động viên, khuyến khích HS dù phần thưởng chỉ là những viên phấn, những cây bút chì, những điểm thưởng....

*Lưu ý: Biện pháp giáo dục HS lớp Một là khen và chê. Song cần lấy hình thức khen thưởng, tuyên dương nhiều hơn, giảm hình thức phê phán, chỉ trích để tạo niềm vui, giúp các em hưng phấn hơn trong học tập

- Kế hoạch dạy học, nội dung thiết kế học toán, phù hợp với tình hình học tập của HS lớp mình. Trong quá trình tổ chức tiết học, GV phải ưu tiên, quan tâm giúp đỡ kịp thời HS khuyết tật, HS yếu, HS có hoàn cảnh khó khăn và tạo điều kiện cho mọi HS được tham gia hoạt động học tập.

- Để HS lớp 1 học tốt môn Toán, ngoài việc cần có những bộ mẫu vật HS cần phải có đầy đủ vở bài tập Toán. Trong quá trình tổ chức tiết học cần phải lồng ghép trò chơi để gây hứng thú cho HS.

- Bằng hình thức thực hành tiết kiệm mỗi HS 500đ/ tuần hoặc thực hiện kế hoạch nhỏ để tạo nguồn kinh phí cho lớp và để thưởng cho các hoạt động đề ra (Phần thưởng tuy nhỏ bé nhưng lại động viên tinh thần các em rất lớn).

Hà Nội, ngày 6 tháng 4 năm 2017

*Tôi xin cam đoan đây là sáng kiến kinh nghiệm do
mình viết không sao chép nội dung của người khác*

TÀI LIỆU THAM KHẢO

- 1/** Phương pháp dạy học Toán- Giáo trình đào tạo Giáo viên Tiểu học.
- 2/** Sách giáo khoa Toán lớp 1.
- 3/** Sách giáo viên Toán lớp 1.
- 4/** Sách tâm lí học- Giáo trình đào tạo Giáo viên Tiểu học.
- 5/** Sách Toán nâng cao lớp 1.
- 6/** Sách Bồi dưỡng thường xuyên.
- 7/** Sách 100 trò chơi học Toán lớp 1.
- 8/** Tạp chí Giáo dục Tiểu học số 171.